

Leon Szymański (1892-1939)
BAJOŃCZYK i HALLERCZYK
z PODGÓRZA i TORUNIA

Toruń 2020

Bernard Szymański i Leon Szymański

Leon Szymański (1892-1939)

Trudna droga do Wolnej Polski *

Paryż *

Bayonne *

bitwa o Białą Szaniec pod Arras *

w szeregach Błękitnej Armii *

MASZERUJ, ALBO GIŃ

Polscy ochotnicy w obozie szkoleniowym pod Bayonne, 1914 - 1915 (NAC)
Polish volunteers in a training camp near Bayonne, 1914 - 1915 (NAC)

„MARCHE, OU CREVE!”
– „MASZERUJ, ALBO GIŃ!”

Polscy ochotnicy w Legii Cudzoziemskiej, 1914 - 15

Na prośbę Polonii, w czerwcu 1914 roku władze francuskie zezwoliły na utworzenie w Legii Cudzoziemskiej dwóch oddziałów składających się z Polaków, tzw. Bajończyków (k. Bayonne) i Rueilczyków (koszary pod Paryżem). Po przeszkoleniu, z Bajończyków sformowano 2. kompanię batalionu „C” w 1. pułku LC. W październiku kompanię liczącą 200 ludzi, ze sztandarem ofiarowanym przez mieszkańców miasta, skierowano na front do Szampanii. W krwawej bitwie pod Arras 9 maja 1915 roku, poniosła ona duże straty i została rozformowana, a resztki wcielono do armii francuskiej.

BAJOŃCZYCY

• PRO PATRIA •
A LA MÉMOIRE
DES VOLONTAIRES
POLONAIS QUI LE 9 MAI 1915
SONT TOMBÉS SUR LES CHAMPS
DE BATAILLE DE L'ARTOIS
POUR LA RÉSURRECTION
DE LA POLOGNE
ET LA VICTOIRE DE LA FRANCE
CONGRÈS DES POLONAIS
1978 EN FRANCE

KU CZCI OCHOTNIKÓW POLSKICH
KTÓRZY 9 MAJA 1915 ROKU
POLEGLI NA POLACH ARTOIS
WALCZĄC O WOLNOŚĆ POLSKI
I ZWYCIĘSTWO FRANCJI
KONGRES POLONII
FRANCUSKIEJ

Kolumna marszowa 2. kompanii batalionu „C” w 1. pułku LC (NAC)

ARMIA POLSKA WE FRANCJI 1917-1919

„KRZEPIĆ DUCHA,
UCZYĆ SZTUKI WOJENNEJ”

Utworzenie Armii Polskiej we Francji, 1917 - 19

Gen. J. Haller, naczelny dowódca Armii Polskiej we Francji, 4 października 1918.
Gen. J. Haller, the Commander in Chief of the Polish Army in France, 4 October 1918.

4 czerwca 1917 roku prezydent Republiki Francuskiej, R. Poincaré wydał dekret o utworzeniu Armii Polskiej we Francji. Decyzja ta była efektem starań Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu z R. Dmowskim na czele, który objął nad nią patronat. Gen. J. Haller 4 października 1918 roku przejął dowództwo nad tworzącą się armią z rąk gen. L. Archinarda i nadał jej narodową symbolikę. Została ona uznana przez państwa Ententy za samodzielną armię sojuszniczą, a jej liczebność osiągnęła ostatecznie około 100 tys. żołnierzy.

We Francji, w całej pełni zabłysnął talent organizacyjny J. Hallera, jego niespożyta energia i ogromna pracowitość.

Odsiada dowództwa gen. Hallera, przysięga na sztandar, październik 1918 (NAC)
Gen. Haller assuming command, swearing oath, October 1918 (NAC)

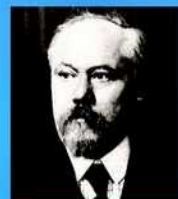
Odsiada szefów sztabu Armii Polskiej we Francji, 1919-1920
Staff judges used by officers at headquarters of the Polish Army in France, 1919-1920

Odsiada na czapki i naszytyniki żołnierzy Armii Polskiej we Francji, 1919-1920
Cap and patch used on caps and epaulettes of the Polish Army in France, 1919-1920

Rada Weteranów, powstaniec 1863 r., pierwsza polska reprezentacja podległa we Francji ze sztabem Bagny-sur-Croix

Prezydent Republiki Francuskiej, Raymond Poincaré

Armia Polska we Francji

Plakat rekrutacyjny
Armii Polskiej we Francji
(Polska Misja Wojskowa w Anglii)
autorstwa Władysława Bendi

ARMIA POLSKA WE FRANCYI
POLISH ARMY IN FRANCE

CENTRUM REKRUTACYJNE
RECRUITING CENTRE **Nº.**

**Od 1914 we Francji
od połowy 1914 w Paryżu;
tam znalazł oparcie
w Towarzystwie Opieki Polaków
(Stowarzyszeniu „Opieka Polska”) hrabiego
Władysława Zamoyskiego (późniejszego
fundatora Zakładów Kórnickich) i jego młodszej
siostry Marii (przy Quaid’Orleans 6, gdzie
rodzeństwo miało swój apartament, ale był to
także adres Biblioteki Polskiej w Paryżu)**

Niech żyje Koleżeństwo

w czasach przedwojennych uczestniczył w licznych spotkaniach Polaków, którzy zwłaszcza po czerwcowym zamachu w Sarajewie, zaczęli przygotowania do powstania polskiego Legionu we Francji

Sztandar Bajończyków

1918

W ręczenie Sztandarów Wojsku Polskiemu we Francji

NAKŁADEM
KOMITETU NARODOWEGO POLSKIEGO

W Drukarni M. Flinkowskiego w Paryżu

WRĘCZENIE SZTANDARÓW WOJSKU POLSKIEMU WE FRANCJI

Dnia 22 czerwca 1918 w Szampanji odbyła się pamiętna uroczystość wręczenia sztandarów wojsku polskiemu i złożenia przez nie przysięgi. Związana z Polską niemi odwiecznej przyjaźni Francja, która przed rokiem dekretem z d. 4 czerwca 1917 stworzyła pierwszą od 1831 r. samodzielną armję polską i odtąd na utrzymanie jej łoży, postanowiła nadać tej uroczystości pierwszorzędne znaczenie polityczne przez udział w niej Prezydenta Rzeczypospolitej i Ministra spraw zagranicznych. Bezpośrednio po deklaracji wersalskiej z dnia 3 czerwca 1918, w której Francja wraz z Anglią i Włochami przez swoich prezesów-ministrów stwierdziły, że « stworzenie zjednoczonego i niepodległego państwa polskiego, mającego wolny dostęp do morza, stanowi jeden z warunków trwałego i sprawiedliwego pokoju oraz rządów prawa w Europie », miał nastąpić czyn, będący początkiem jej urzeczywistnienia : symboliczne przyjęcie wojska polskiego w szereg armij sprzymierzonych.

SZTANDAR BAJOŃCZYKÓW

Bajończyk Xawery Dunikowski wspólnie z Janem Żyznowskim zaprojektował sztandar kompanii,

na amarantowym płacie był wyhaftowany srebrem i aplikowany lamą modernistyczny orzeł bez korony, przy płacie była kokarda /wstęga/ w barwach flagi Francji z napisem Francuzi i Polacy zawsze przyjaciółmi.

Sztandar został poświęcony, a polskim legionistom-Bajończykom wręczył go mer Bayonne Josepha Garat –
21 września 1914.

Pierwszy sztandar - paryski ufundował Leon Szymański.

Nowy sztandar ufundowali mieszkańcy Bayonne.

Informacje prasowe o tej uroczystości zirytowały rosyjską ambasadę

SZTANDAR BAJOŃCZYKÓW

**SZTANDAR
BAJOŃCZYKÓW
z 1914**

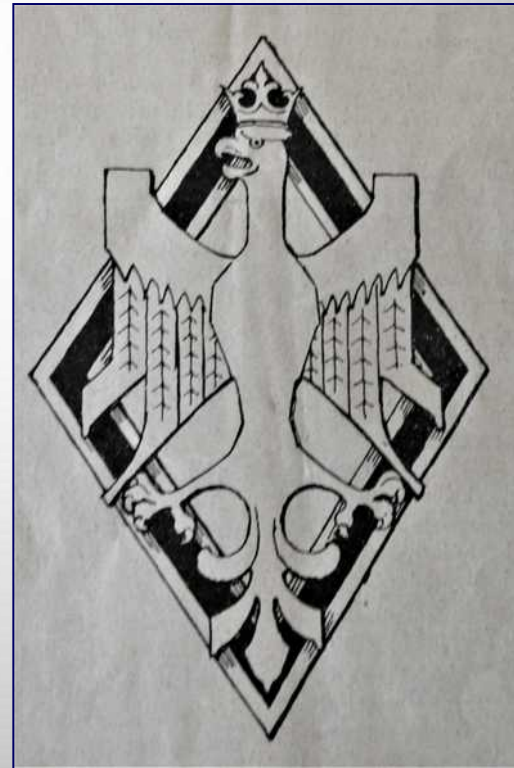
SZTANDAR BAJOŃCZYKÓW

Nieformalnym chorążym sztandaru został ponownie Władysław Szujski. Zwykle nosił sztandar ukryty w plecaku (drzewce były przymocowane przy wozie taborowym), spotykał się z zaczepkami i docinkami, na które zwykł odpowiadać:

„Orzeł nasz nie żaba, jeno ptak. Niech no raz spróbuje powietrza, zobaczycie, że się przyzwyczai”.

Sztandar 43. Pułku Piechoty Legionu Bajończyków

W czasie Wielkiej Wojny

po wybuchu
Wielkiej Wojny
w sierpniu 1914
uczestniczył w zbiórce
pieniędzy na zakup
sztandaru dla
polskiego Legionu

w Paryżu 1 sierpnia 1914
powstał Komitet
Ochotników Polskich
do Służby w Armii
Francuskiej

Leon Szymański w 1914 był
w Paryżu i szukał możliwości
zapisu do polskiej formacji
wojskowej, by walczyć
o Polskę.

Skorzystał wówczas z jedynej
takiej możliwości - wstąpił
w szeregi Legii Cudzoziemskiej
(LC) jako ochotnik
na czas wojny
(*Engagés volontaires pour la
durée de la guerre, EVDG*).

Leon Szymański

Ze strony polskiej otrzymałem: Virtuti Militari. Krzyż Niepodległości
Krzyż walecznych. Zaś później rząd francuski przesłał mi jeszcze Merite Agricole.
W końcu należy i to nadmienić, że Bajonczycy utorowali drogę Komitetowi Narodowemu
w Paryżu, i stali się zalążkiem armii generała Józefa ~~Rittmanna~~ Hallera.

Francja dane nam Bajonczykom przyznanie wobec Polski całkowicie
wypełnika i w przestrzeni czasu historia kiedyś osądzi, czy waleczą u boku Fran-
cji dobrze się Polsce przysłużyli.

Szymański.
Leon Szymański
Bajonczyk.

Bajończycy

Dekret umożliwiający zaciąg cudzoziemców wydano **21 sierpnia 1914**.

Następnego dnia przeprowadzono kwalifikację pierwszych ochotników przed wojskową komisją lekarską.

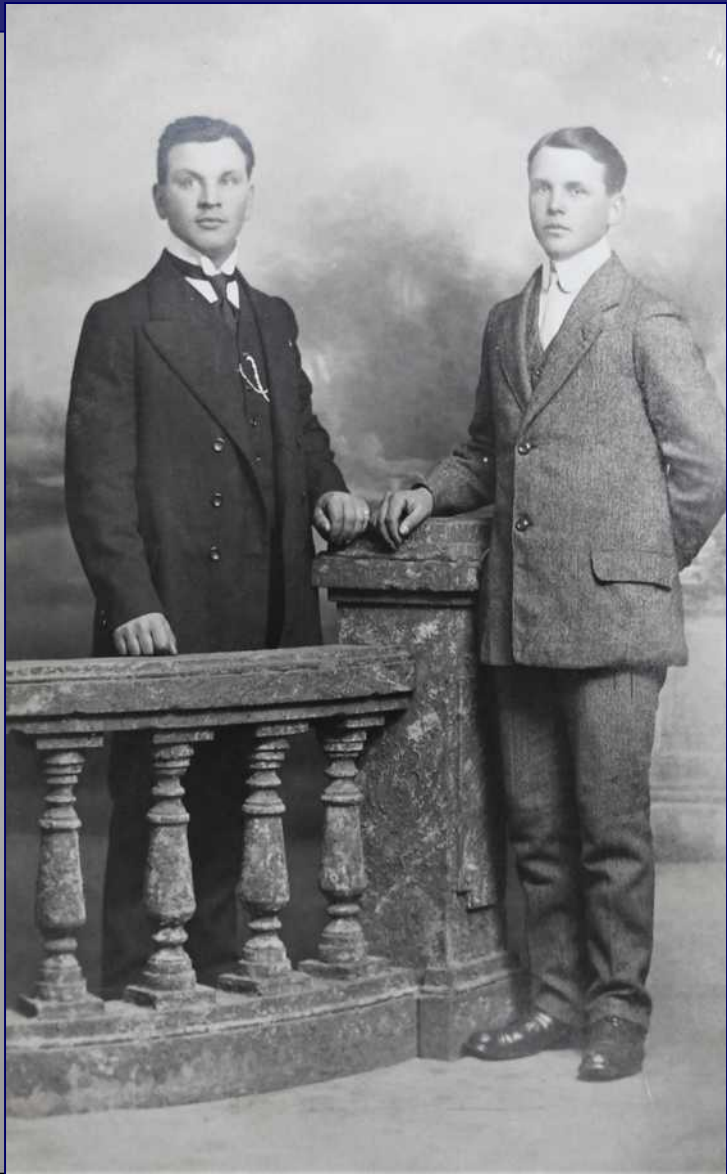
Część **ochotników**, którzy zgłosili się do LC została **skierowana do miasteczka Bayonne** (ob. Bajonna, miejscowość w regionie Nowa Akwitania), a tam utworzono z nich

2 Kompanię Batalionu C 2 Pułku Marszowego 1 Pułku Legii Cudzoziemskiej (*2ème régiment de marche du 1er régiment étranger*; pozostałe trzy kompanie składały się z Czechów, Belgów i Włochów). Legion Bajończyków (a tak ich zaczęto nazywać) składał się z 4 sekcji, przy czym trzy pierwsze składały się z Polaków, a czwartą sformowano z polskich Żydów.

Byli tam chłopci, robotnicy, inteligenci czy arystokraci, tacy jak hrabia Jan Sobański. Do służby zakwalifikowano 180 osób.

Zamiast planowanego legionu w sierpniu 1914 w miejscowości Bayonne udało się powołać oddział w sile kompanii, służył w niej i Leon Szymański .

Leon Szymański

Walki o Biały Szaniec 9 V 1915

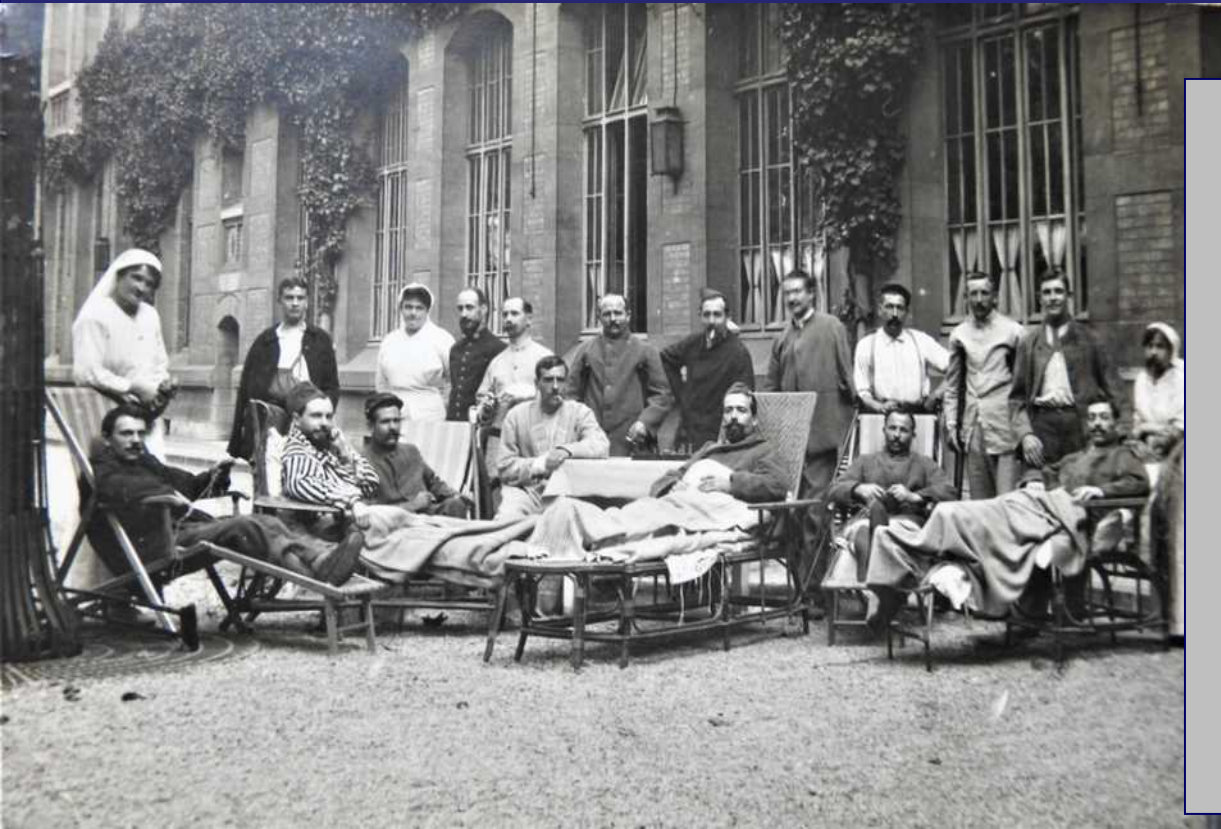
Kompanię skierowano
**22 października 1914 na front
w Szampanii.** Bajończycy w tym
i legionista **Szymański walczyli
przeciwko Niemcom
na froncie zachodnim.**

W maju 1915 został skierowany
z Bajończykami w okolice
miasta **Arras.**

9 maja uczestniczył w natarciu na
wzgórze Vimy (położone 10 km
na północ od Arras) w pobliżu
Neuville-Saint-Vaast.

Bajończykom, którzy
atakowali jako pierwsi,
co oceniano wysoko, jako
zaufanie dowództwa dla
ich męstwa i wyszkolenia,
udało się opanować
niemieckie pozycje,
jednak okupili ten sukces
ciężkimi stratami
wynoszącymi $\frac{3}{4}$ stanu
kompanii.

Rekonwalescencja L. Szymańskiego

Ciężko ranny od granatu artyleryjskiego został hospitalizowany w paryskim szpitalu, w którym przeszedł kilka operacji; cierpienia rannych legionistów opisał:

brak personelu medycznego, kiepskie warunki sanitarne, brak nawet okryć dla chorych. Ale podkreślił życzliwość innych współrannych, także legionistów z Senegalu. Z jednym z rannych czarnoskórych legionistów dzielił derkę w zimne wieczory.

Przez ten cały czas
manifestował z dumą,
swą polskość i wiarę
katolicką. Bowiem

dowódcy często nie
odróżniali kto był Niemcem,
Austriakiem, Rosjaninem
czy Polakiem. Np. „(...) przy
salutowaniu lewą ręką
wyznawał: nie mój
Generale jestem
rodowitym Polakiem, a nie
żadnym <russem>”.

W szpitalu odwiedzał
Szymańskiego, podobnie
jak i innych Polaków,
hrabia W. Zamoyski,
interesował się ich stanem
zdrowia i starał się
opiekować polskimi
żołnierzami.

W szpitalu

Jeszcze w szpitalu uhonorowano
Szymańskiego francuskim
Krzyżem Wojennym za odwagę
Croix de Guerre 1914-1918. Osiem miesięcy
przebywał ranny Szymański w szpitalu paryskim
w Buffon (w dawnym liceum)
i przeszedł sześć operacji.

Krzyż Niepodległości 1933

PRZEWODNICZĄCY KOMITETU
KRZYŻA I MEDALU
NIEPODLEGŁOŚCI
CZYNI WIADOMEM, ZE ZARZĄDZENIEM
PANA PREZYDENTA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Z DNIA 15. VI. 1932 ROKU

LEON SZYMAŃSKI

ZOSTAŁ ODZNACZONY
KRZYŻEM NIEPODLEGŁOŚCI
ZA PRACĘ W DZIELE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

PRZEWODNICZĄCY KOMITETU
KRZYŻA I MEDALU NIEPODLEGŁOŚCI

SEKRETARZ GŁÓWNY KOMITETU

W. / [signature]

KOMITET
KRZYŻA I MEDALU NIEPODLEGŁOŚCI

Konto P. K. O. Nr. 24.560.

Nr. 22/172.

Warszawa, dn. 24 października 1933 r.
Al. Ujazdowskie Nr. 1.

Pan Leon Szymański.

Toruń - Podgórz.

Zarządzeniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej
Polskiej z dn. 15 Czerwca 1932 r. został Pan
odznaczony

KRZYŻEM NIEPODLEGŁOŚCI

Proszę o wpłacenie do P.K.O. według załączonego
czeku kwoty zł. 19.- (dziewiętnaście) na konto Ko-
mitetu Nr. 24.560, a odznaczenie wraz z dyplomem
zostanie Panu przesłane bezpośrednio.

Załączony kwestjonariusz proszę po wypełnieniu
przesłać do Biura Komitetu, Warszawa, Al. Ujazdow-
skie 1.

KIEROWNIK BIURA KOMITETU

[signature]
Fr. Sakowski kpt.

COPIE

Monsieur Szymanski Léon, ancien soldat de la Légion Etrangère s'est présenté au quartier général de l'Armée Haller à Cracovie, avec les pièces justifiant qu'il est en règle avec les autorités militaires.

P. Szymanski Leon, były żołnierz Legji Cudzoziemskiej, zameldował się w Kwaterze Armji Generała Hallera w Krakowie. Ma papiery stwierdzające, że jest w porządku z władzami wojskowymi.

*Stwierdzam zgodność niniejszego
z odnośnym oryginałem*

W 8.2.1 dnia 18 kwietnia 1939

Konsul Generalny Rep. Polski

Za Konsula Generalnego Polskiej

Konsul:

[Signature]

Szymanski.
Leon Szymanski
Bajonczyk.

W Błękitnej Armii

Po bitwie 9 maja, szacuje się, że przy życiu pozostało tylko ok. 50 Bajończyków, latem 1915 oddział rozwiązano.

Część byłych Bajończyków zaciągnęła się do jednostek francuskich lub wyjechała do Rosji, aby walczyć w oddziałach polskich.

L. Szymański jako inwalida nie powrócił na front. Podobnie jak zdecydowana większość pozostałych Bajończyków wstąpił do organizowanej od 1917 Armii Polskiej we Francji gen. Józefa Hallera

(Błękitna Armia fr. *L'Armée bleue* od koloru francuskich mundurów).

To z nią wrócił już do wolnej Polski w kwietniu 1919

o Armji Generala Hallera w Krakowie. Ma papie
st w porzadku z wladzami wojskowemi.

oie niniejszego
oizatem

Generalnia 1922

olskiej

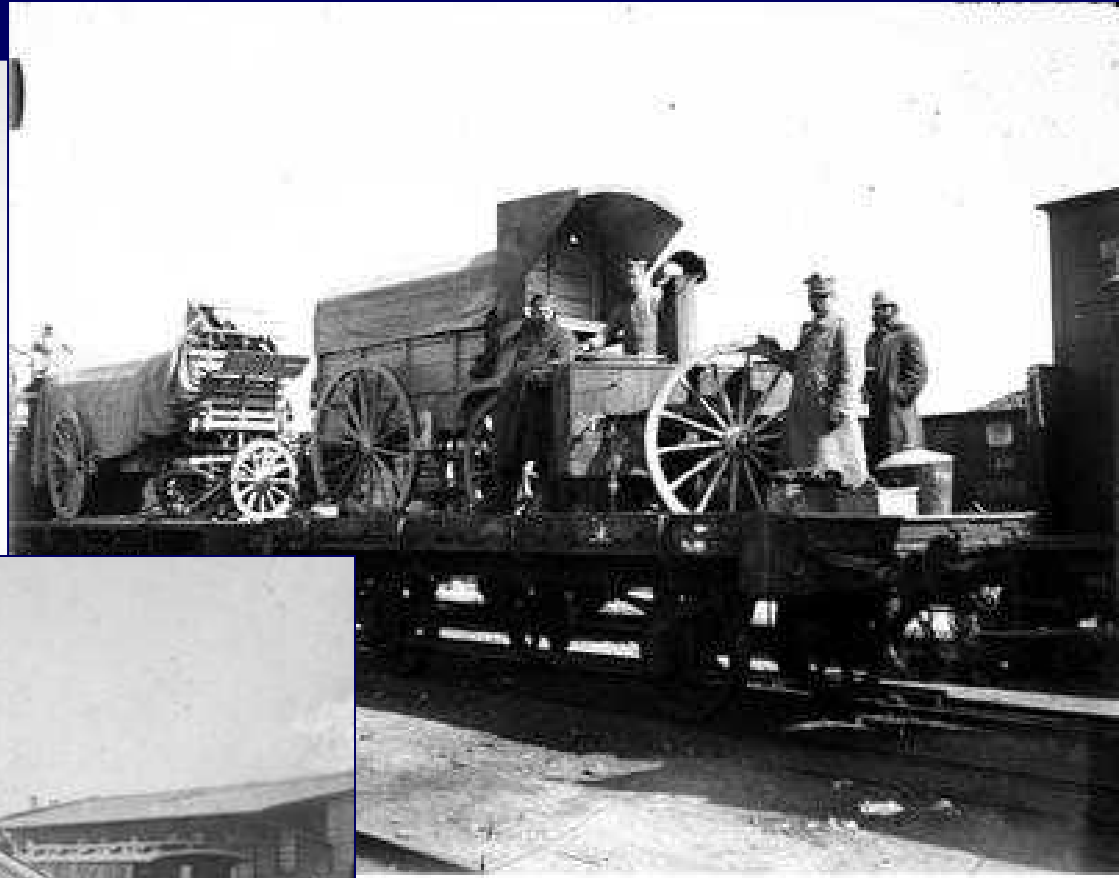
go Polskiego

Pariz
1922

J. Haller

**Transport oddziałów armii gen. J. Hallera z Francji do Polski.
Wojsko na platformach kolejowych do przewozu pojazdów
wojskowych. Widoczna kuchnia polowa.**

CORPS

Le présent congé de réforme définitive a été délivré aux personnes suivantes résultant de services commandés, pour le fait des obligations militaires, soit pour l'incorporation, soit exclusivement déterminée de services acquis, sous conditions spéciales à la loi militaire, un développement entraînant l'incapacité de servir.

PRIME FIXE PAYÉE

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE.

CONGÉ DE RÉFORME DÉFINITIVE N° 1er.

PAR ORDRE DU MINISTRE DE LA GUERRE,

NOUS, soussigné, Commandant du bureau de recrutement de la Seine, DÉPARTEMENT DE LA SEINE, délivrons le présent congé de réforme définitive à (1) avec gratification à (2) le 15 Janvier 1894.

à Paris, canton d'Asnières, département de la Seine, résidant et de Madame Glanville, domiciliés à Paris, cheveux, sourcil, yeux, front, nez, bouche, menton, visages, taille d'un mètre, millimètres, profession d'ouvrier, sous le n° 12 matricule 1894, marié à, domiciliée à Paris, canton d'Asnières, département de la Seine.

inscrit sur le registre matricule de la subdivision de la Seine, à Paris, lequel, sur l'avis du comité technique de santé, a été jugé incapable de faire le service militaire, pour (3) l'incapacité résultant de blessures reçues en service commandé.

(Décision du Ministre de la Guerre en date du 11 Octobre 1894.)

Fait à PARIS

Le 15 Janvier 1894, Colonel DOUZE Commandant du bureau de recrutement de la Seine, DÉPARTEMENT DE LA SEINE.

Signature:

N° 1013 de la Nomenclature Générale.

MODELE N° 3.

Article 4 de l'Instruction du 15 Janvier 1894.

Subdivision 3.

Région.

N° 27.

Légende.

N° 31.

délivrons

résidant

dépense

menton

marié à

domiciliée à

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

dépense

(1) Avec ou sans suivant le cas.
(2) Grade et nom.

(3) Indiquer si c'est pour infirmités ou mutilations résultant de blessures reçues en service commandé, — pour infirmités provenant de maladies contractées par le fait des obligations du service militaire, — pour infirmités antérieures à l'incorporation ou se développant par exclusion d'une circonstance déterminée de service, mais ayant cependant acquis, sous l'influence des conditions spéciales à la loi militaire, un développement entraînant l'incapacité de servir.

A déclaré se retirer à Paris, canton d'Asnières, département de la Seine.

ZASŁUGI

**Jeszcze we Francji został uhonorowany
francuskim Krzyżem Wojennym
Croix de Guerre 1914-1918.**

**W Polsce odznaczony Krzyżem Virtuti Militari,
Krzyżem Walecznych i Krzyżem
Niepodległości. Otrzymał także
pamiątkową odznakę**

**Miecze Hallerowskie przyznawaną żołnierzom
Armii Polskiej we Francji w okresie
II Rzeczypospolitej przez
Zarząd Związku Hallerczyków.**

Działał w Związku Bajończyków w Warszawie.

**pamiątkowa odznaka
przyznawana żołnierzom
Armii Polskiej we Francji
w okresie II Rzeczypospolitej
przez Zarząd Związku
Hallerczyków, a później, do
dziś – zasłużonym
kombatantom przez
Stowarzyszenie Weteranów
Armii Polskiej w Ameryce
(SWAP)**

**Miecze
Hallerowskie**

**Wręczenie sztandaru 43. Pułkowi Piechoty Legionu Bajończyków
w Dubnie 25 VII 1929. Bp polowy Stanisław Gall wręcza sztandar
"rodzicom chrzestnym": francuskiemu gen. Victorowi Denain
i pułkownikowej Zofii Chłusewiczowej.**

**Pułkownikowa
Zofia Chłusewiczowa
wbija gwóźdź w drzewiec sztandaru.**

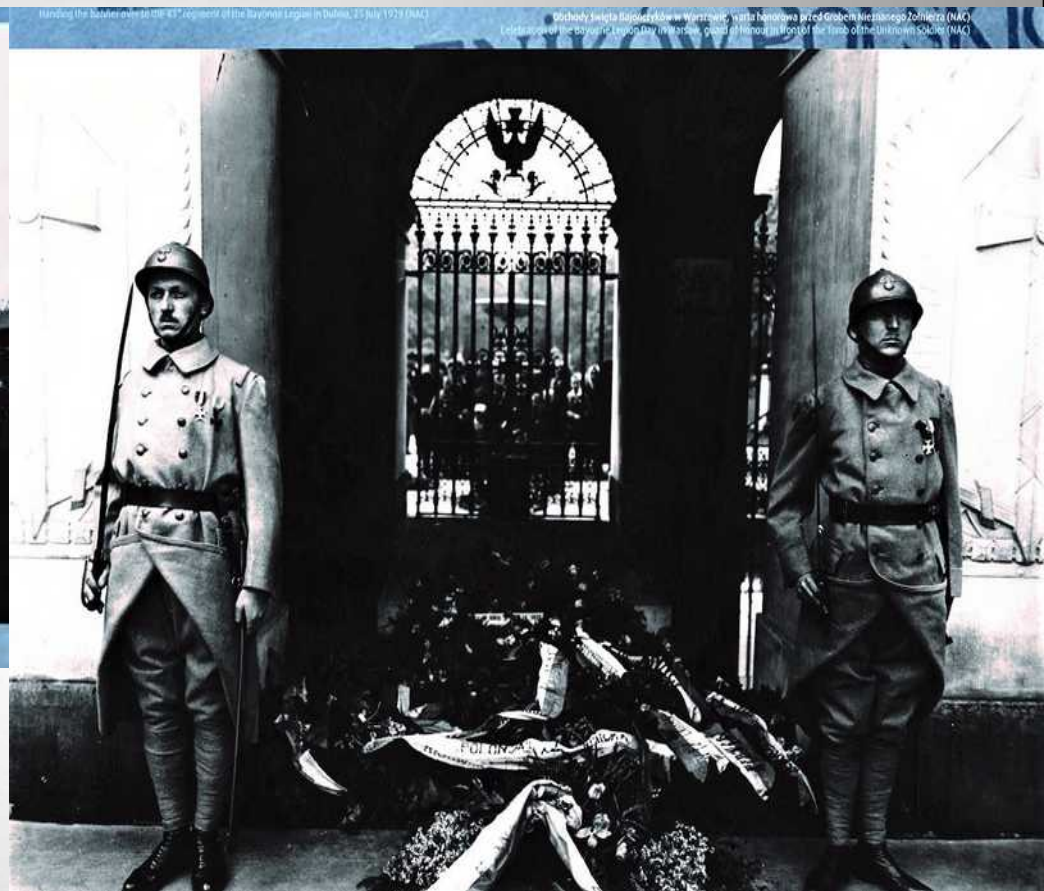
Wręczenie sztandarów 44. i 45. pułkom piechoty. Defilada 43. pułku piechoty, w czerwcu 1931

**43. Pułk
Piechoty
Legionu
Bajończyków**

Wręczenie sztandaru 43. Pułkowi Piechoty Legionu Bajończyków w Dubnie. Gen. Jan Romer wręcza sztandar dowódcy pułku płk. Benedyktowi Chłusewiczowi

**Obchody święta Bajończyków. Bajończycy trzymający wartę
przed Grobem Nieznanego Żołnierza,
Warszawa w maju 1926**

W styczniu 1920 przybył na Pomorze, zamieszkał w Podgórzu
(który od 1938 stał się dzielnicą Torunia)

**Wychowanek oo. Michalitów z Pawlikowic,
którym przyświecało hasło: *Któż jak Bóg*, patriota
i gorliwy katolik, w wieku dwudziestu ośmiu lat
zamieszkał w Podgórzu i Toruniu. Założył
w mieście rodzinę, pracował w Pomorskiej Izbie
Rolniczej, został właścicielem firmy ogrodniczej,
(propagował w mieście zakładanie winnic).
Był społecznikiem, działaczem parafialnej Akcji
Katolickiej (i Ligii Katolickiej), prezesem
i bibliotekarzem Bractwa Niepokalanego Poczęcia
NMP w Podgórzu. Zginął, jak inni toruńscy i
pomorscy patrioci, na Barbarce w 1939 roku.**

Książki z maryjnej Biblioteki Bractwa Niepokalanie Poczętej Najświętszej Marji Panny Królowej Polski w Pogórzu – koło Torunia

KS. KAZIMIERZ BISZTYGA T. J.

UPOMINEK DLA RODZIN

MEŻCZYŻNA, MATKA, DZIEWICA,
MŁODZIEŃC, DZIECKO.

LEON SZYMAŃSKI
PODGÓRZ - TORUŃ

KRAKÓW 1926
NAKŁADEM WYDAWNICTWA KS. JEZUITÓW

TEATR DLA MŁODZIEŻY MĘSKIEJ

Nr. 39

W. B.

CUD NAD WISŁĄ

DRAMAT W TRZECH AKTACH

POZNAŃ
NAKŁADEM SPÓŁKI AKCYJNEJ „OSTOJA”

LEON SZYMAŃSKI
PODGÓRZ - TORUŃ

DZIECIĘ MARYI

POWIEŚĆ OBYCZAJOWA.

■ ■

TOM I.

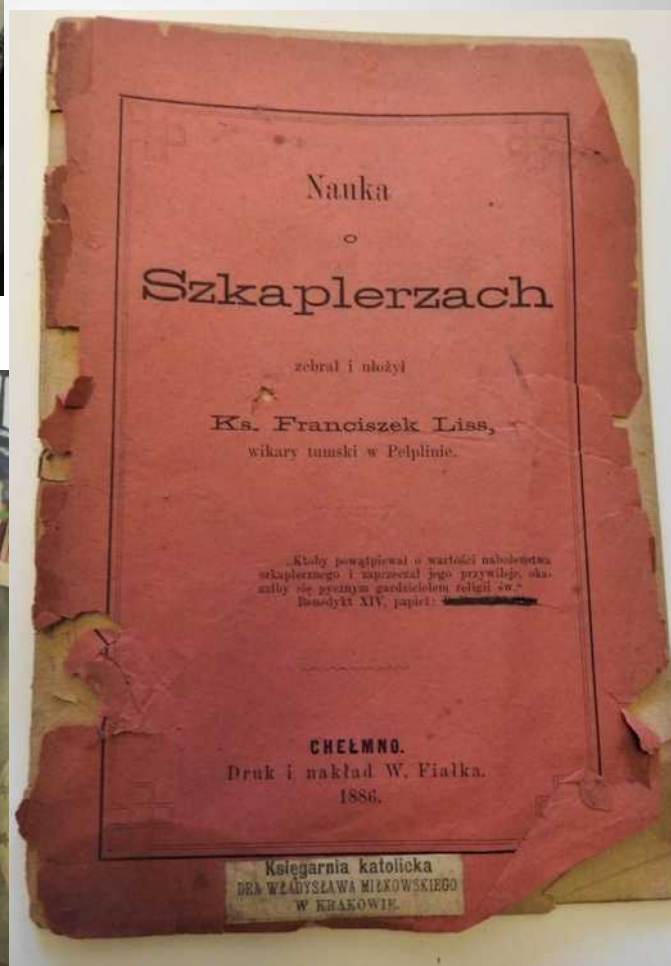
LEON SZYMAŃSKI
PODGÓRZ - TORUŃ

BYTOM G.-Ś.
NAKŁADEM I CZCIONKAMI „KATOLIKA”,
SPÓŁKI WYDAWNICZEJ Z OGB. ODPOW.
1911.

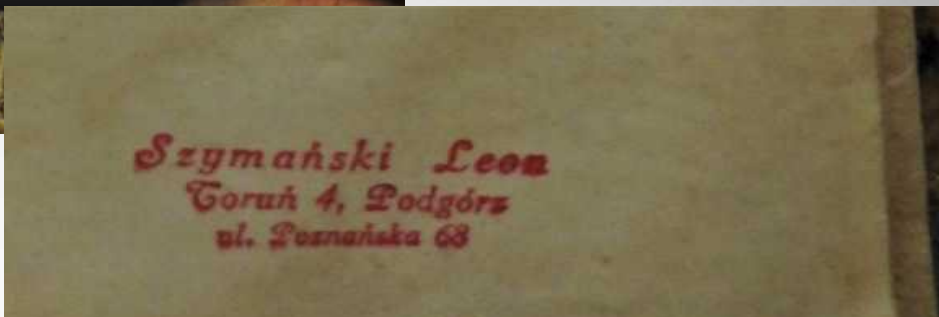
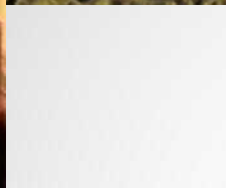

Książki z biblioteki maryjnej

oprawy

*Szymański Leon
Toruń 4, Podgórze
ul. Poznańska 68*

**Figura Matki Bożej
z biblioteki ocalała**

Bernard Szymański

syn Leona, 2019

FR. TYLMAN-PODGÓRZ

TELEFON 580. TELEGRAF: TYLMAN-PODGÓRZ POMORZE — UL. GŁÓWNA 36

HANDEL NASION OGRODOWYCH I ROLNICZYCH
— ZBOŻA, MĄKI, ZIEMNIAKÓW, WĘGLA —
ORAZ RÓŻNYCH ARTYKUŁÓW KOLONIALNYCH

Podgórz, dnia

19

Umowa

Z dnia 1 września 1923 r. została zawarta następująca umowa między Właśc. F. Tyłmanem i Właśc. Tyłmanową, jednej strony i Skonem Spymarskim i drugiej strony samostanowienia w Podgórzu.

Właśc. Tyłmanowie angażują p. Skona Spymarskiego do sadzenia i ich imieniu wszelkich drzewek i sadzonek, a w szczególności do sadzenia i ich imieniu wszelkich drzewek i sadzonek do majątków terenowych.

Jako wynagrodzenia Skon Spymarski (30) otrzymuje autuwarę i jej miszowanie

Ostaniej umowa jest ważną od 1 września 1923 r.

F. Tyłman
H. Tyłmanowa

Leon Szymański
(1892-1939)
współtwórca
i żołnierz
Legionu
Bajończyków,
właściciel firmy
ogrodniczej,
z zamiłowania
bibliotekarz

Katalog dzieł mariologicznych

Szymański Leon
Toruń 4, Podgórze
ul. Poznańska 68

SZYMAŃSKI LEON
TORUŃ (PODGÓRZE)
UL. POZNAŃSKA 68

DNIA

K A T A L O G

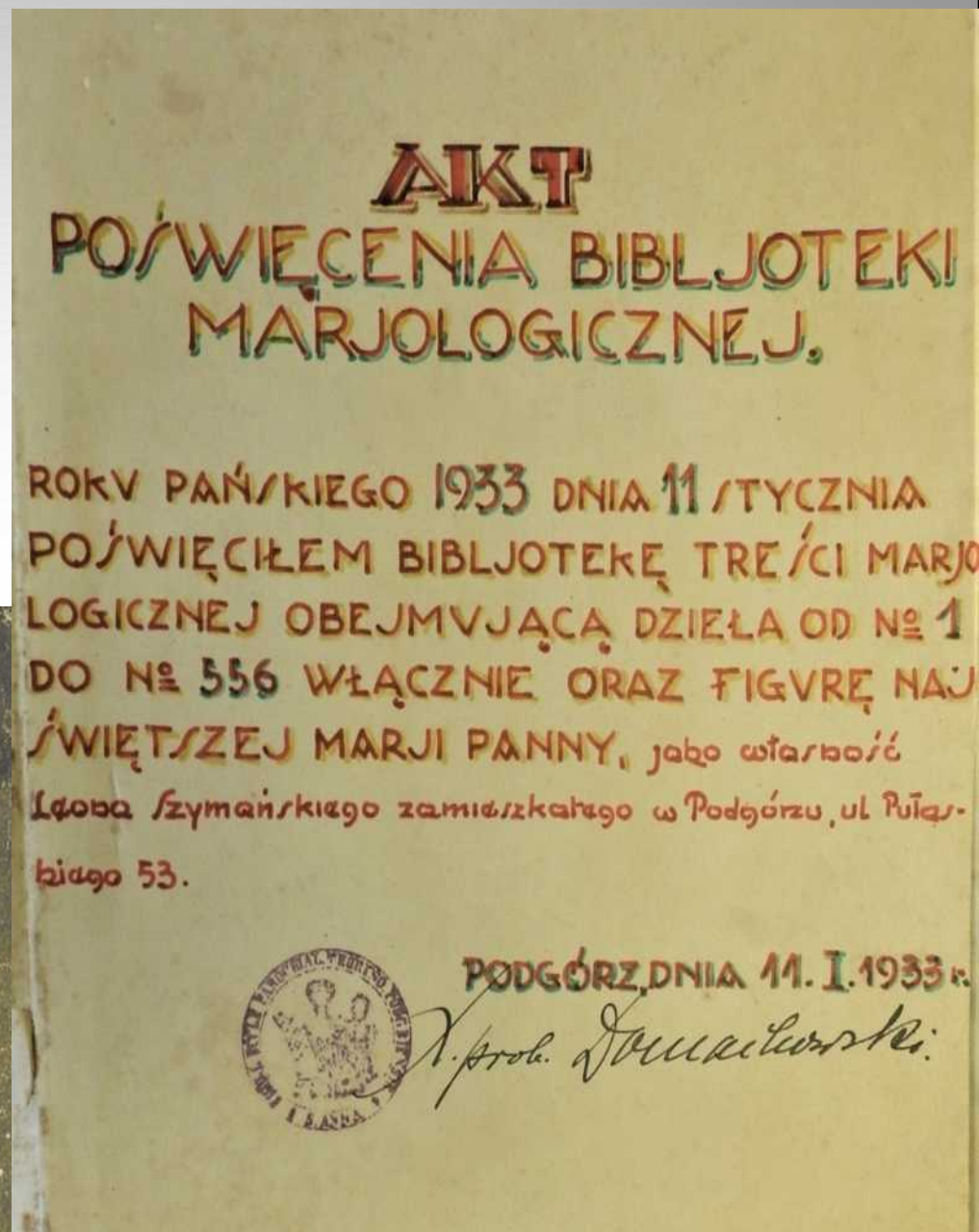
DZIEŁ MARIOLOGICZNYCH

II.

Według tytułu książek.

	Nr.
Alpha Beatum Immaculatae Conceptionis SS. Virginis Mariae. T.I.S.446.F.22x17	131
Cracowie 1710. Węgrzynowius Ant. Ord. F.F. Min.	
Analecta Mensae Reginalis Seu Historia Imaginis Divae Virginis Cleromontane	12
Mariae. Colligens Catellus. T.I.S.336.F.19x14	12
Ave Maria. Jagienka z pod Lublina. T.I.S.40.F.16x11. Wilno 1934	13
Bogurodzica Patronką Młodych. Pawłowski A. Dr. X. T.I.S.30.F.19x14. Warsz. 1936	13
"Bogurodzica" wobec hymnografji łacińskiej. Birkenmajer Józef. T.I.S.42	13
F.23x16. Warszawa 1935	13
Boży Kwiat co z ziemi niebios dosięgnął. Bernard od Matki Bożej. O. T.I.S.32	13
F.24x18. Kraków 1937	13
Chwała Maryi czyli kazania. Ziembicki Sukces. X. T.I.S.145.F.21x18. Lwów 1764	13
Comme la Vierge par le Christ vers la Trinité. Philipon M.O.P. T.I.S.118	13
F.19x12. Saint-Maximin 1932	13
Corona Divini Amoris Aurea. Semper Caput Beatae Virginis Semper Mariae.	
Expressa Signo Serafice Sanctitatis Gloria Marianis. T.I.S.212	
F.13x8. Nevisii. 1751	
Co się dzieje w Łurdi. Brodzicki K. X. T.I.S.124.F.14x10. Warszawa 1934	
Cuda i łaski Najświętszej Maryi Panny Karmelitańskiej to jest Szkaplerzney	
T.I.S.484.F.21x17. Kraków 1762. Szczałkowski K. S. X.	1
Cudowny obraz Matki Boskiej Świątoborskiej. Skrudlik M. Dr. T.I.S.65.F.23x16	
Gostyń 1936	
Cudowny obraz Matki Boskiej Osieckiej. Załuski W. X. T.I.S.78.F.15x11	
Warszawa 1900	
Cultus Festorum Solennium Beatissimae Mariae Virginis. T.I.S.48.i 10.F.15x10	
Budae 1807	
Cześć Maryi w Jej świętościach. Opie głównych miejsc cudownych i ożcieli	
Maryi. Rohner Beat. X. /Cześć I - III/ T.I.S.750.F.28x21. Mikołów 1888	
Cześć Marji. Misjonarze Słowa Bożego. T.I.S.80.F.14x10. Górna Grupa 1935	
Cześć Marji. Misjonarze Słowa Bożego. T.I.S.80.F.14x10. Górna Grupa 1935	
Cześć Matce Boskiej Ostrobramskiej. Nasilewski L. T.I.S.47.F.14x11. Wilno 1858	
"Czytanki Różańcowe". Instytut Różańcowy Toruń 1936.F.23x15	
Das Leben Mariass Der Jungfraulichen Mutter Gottes. Silbert. I.P.T. I.S.241	
F.28x21. Leipzig 1840	
Das Leben Marias Der Mutter Jesu /mit vielen bildern/ William. Fr. M.	
T.I.S.587.F.20x16. Wien 1936	
Deliciae Octiduanae ex Suavissimo Amoris Diwini Contico Canticorum Solemni	
Octiduo SS. Dei Parae Virginis Mariae. Biezanowski St. J. M. T.I.S.293	
F.20x16. Cracoviae 1684	
Der Lebendige Rosenkranz. Nowakowski Fr. X. T.I.S.64.F.12x8. Lipno 1930	
Discursus Praedicabiles Super Litanias Lauretanas Beatissimae Virginis	
Mariae in Duos Tomos Distributi. T.I.S.386.F.34x24. Neapoli 1857	
Miechoviensis Justinus P.F.	
Discursus Praedicabiles Super Litanias Lauretanas Beatissimae Virginis	
Mariae in Duos Tomos Distributi. Miechoviensis Justinus. P. T. T.I.S.386	
F.34x24. Neapoli 1857	
Disputatio de Admirabilis et Pretiosissima dei Matre Virgineae Mariae	
Theologicae. Propugnata. Miaszkowski Adriano S. J. T.I.S.211	
F.31x22. Praegae 1728	

**Akt poświęcenia
Biblioteki
mariologicznej -
Podgórz
11 stycznia 1933**

**Biblioteka Bractwa
Niepokalanie Poczętej
Najświętszej Marji Panny
Królowej Polski
w Pogórze**

STATUT
BRACTWA
NIEPOKALANIE PO CZĘTEJ
NAJSWIE TSZEJ
MARJI PANNY
KRÓLOWEJ POLSKI
W PODGÓRZU - KOŁO TORUNIA

NAKŁADEM BRACTWA NIEPOKALANIE PO CZĘTEJ
NAJSW. MARJI PANNY - KRÓLOWEJ POLSKI
W PODGÓRZU K. TORUNIA
CZCIONKAMI DRUKARNI TORUŃSKIEJ S. A. - TORUŃ

Bractwo Niepokalanie Poczętej Najświętszej Marji Panny Królowej Polski w Pogórze

Najstarsi synowie Henryk i Jerzy

Najstarsi synowie

Winnica Leona i Bernarda Szymańskich

Hodowla Warzyw

1

Krajowa - produkcja - Nasion

przez Leona Szymańskiego.

Niniejsza książka jest polecona dla szkół ogrodniczych i rolniczych i w ogóle fachowców i amatorów ogrodnictwa, jak również dla bibliotek rolniczych i ogrodniczych.

W s t ę p .

Ogólne dobro kraju skłoniło mnie do napisania spostrzeżeń zebranych podczas mej długoletniej praktyki zagranicą. Temi spostrzeżeniami pragnę się z rodakami podzielić. O Chciałbym, przez to przyczynić się w ten sposób do podniesienia naszego stanu ogrodnictwa, do popchnięcia go więcej na tory przemysłowe tak bardzo potrzebne krajowi naszemu.

Spostrzeżenia i doświadczenia przeze mnie zebrane, które tu podaje są porównane i oparte na teorji i praktyce licznych agronomów i ogrodników - hodowców nasiennych zagranicznych.

Hodowle nasienne pragnąłbym widzieć zaprowadzone i w naszym kraju, w Polsce, i w tym celu odpowiednio ugrupowałem i zestawilem prawidła i podstawy.

Polska pozbawiona swych praw narodowych nie mogła ekonomicznie, tak jakby tego pragnęła, się rozwijać.

Jej przemysł i handel wyzyskiwany był przez innych, a postęp nasz hamowali wrogowie, przez co inne narody nas wyprzedziły.

HODUJMY WINOROSŁ SZLACHETNĄ

Torun i okolice były niegdyś słynne z hodowli wina, które wysłano do innych części Polski, na co są dowody historyczne. Wykorzystajmy przeto w pełni i dzisiaj odpowiedni klimat i hodujmy winorosl na każdym kawałku ziemi pomorskiej. Ozdabiamy winem nasze domy, okna, mury, parkany, ogrody i całe pola, ażeby na nowo powstały winnice pomorskie.

WINOROSŁA WYHODOWANA U L. SZYMAŃSKIEGO W PODGÓRZU

Każdy dom i ogódek w Toruniu i okolicy winien się poszczycić piękną i pożyteczną hodowlą winorosl która wydaje wcale nie gorsze grona od sprowadzanych z zagranicy, o ile dobierzemy odpowiednie odmiany. Wyhodowane grona można sprzedać w tutejszych składach owoców, by zapobiec sprowadzaniu ich z zagranicy i odtąd wartości złotego polskiego.

Z wyhodowanych gron można też samemu domowemu sposobem robić bardzo dobre wino do 100 l bez opłaty akcyzy. Same zaś grona są najbogatsze w witaminy ze wszystkich u nas hodowanych owoców. Winorosl można z dobrym wynikiem hodować u nas prawie na każdym miejscu, na każdej ziemi o wystawie południowej, wschodniej i zachodniej, a nawet i północnej o ile dobierzemy odpowiednie odmiany. Gdzie nic nie rośnie, tam jeszcze winorosl można hodować. Niepotrzeba jej na zimę przykrywać, a jedynie korzenie od mrozów lekko zabezpieczyć. Winorosl stosunkowo do trudu i kosztów oraz zajmowanego miejsca w hodowli, jest ze wszystkich roślin najrentowniejszą. Powyższe dane są oparte na długoletnich doświadczeniach w Podgórzu. — TORUŃ 4. Szczegółowych danych, co do doboru odmian, wyboru miejsca i ziemi, oraz cięcia, udzieli w swej hodowli praktycznych porad

LEON SZYMAŃSKI
TORUŃ 4 - PODGÓRZE, ULICA POZNAŃSKA NR 53.

OWARZYSTWO OGRODNICZE WARSZAWSKIE

KOMITET WSZEPOLSKIEGO ZJAZDU OGRODNICZEGO I WYSTAWY OGRODNICZEJ

URZĄDZONY W M. WARSZAWIE 1922 R. W WARSZAWIE

Na podstawie zarządzenia Komitetu Specjalnego przesyła

Leon Szymański
właściciel i hodowca winorosl "Szlachetna"
ze starania i łaski przesyła
Komitetowi
Leon Szymański

Przebieżka
Kolekcja
Kolekcja
Kolekcja

RÉPUBLIQUE-FRANÇAISE

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ

MÉRITE

AGRICOLE

*Le Ministre de l'Agriculture
a conféré à M. Szymanski, Léon
né le 1er Janvier 1892 à Racovie département d'Alsace
la Croix de Chevalier du Mérite agricole, par arrêté du 10 mars 1922*

Fait à Paris, le 10 avril 1922

*Enregistré sous le N° 18
Le Chef du Cabinet,*

Le Ministre de l'Agriculture,

RÉPUBLIQUE-FRANÇAISE

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ

**Za zasługi dla francuskiego rolnictwa
otrzymał
Ordre du Mérite Agricole**

Nasiona!
Specjalny skład

Nasion ogrodowych i rolniczych, zboża,
mąki, kaszy i t. p. - Artykułów rolniczych.

Sezon od 1-go marca do 31-go maja każdego roku.

Księgarnia

K. Kruszyński

PODGÓRZ, ULICA GŁÓWNA 12
poleca

ARTYKUŁY

piśmienne, biurowe
szkolne, toaletowe
galanteryjne

Przybory wojskowe

Zakład krawiecki

Józef Kowalski

Podgórz, ulica Parkowa 99a
wykonuje

**wszelkie prace
wojskowe
i cywilne**

Leon Szymański

PODGÓRZ

ulica Główna Nr. 50 :-: Telefon Nr. ....

Warszawskich i toruńskich
oraz artykułów kolonialnych.

Delikatesy!
Wielki wybór!

konfektów

Rozkład jazdy

Odjazd Toruń dworzec główny

Ważny od 1. czerwca 1924 r.

Warszawa	2 ³²	2 ⁵⁵	5 ⁴⁵	8 ⁴⁵	11 ⁰²	13 ³⁸	14 ²⁵	19 ³⁵	23 ⁰⁰	
Poznań	4 ³²	5 ¹⁵	8 ⁰⁰	14 ²⁷	19 ⁵⁰	21 ⁴⁰				
Bydgoszcz	2 ³⁰	4 ⁵⁰	6 ³⁰	9 ²⁰	11 ⁴⁰	14 ²⁰	15 ⁰⁶	17 ³⁰	21 ⁰⁵	23 ⁰⁹
Grudziądz	5 ²⁰	10 ⁵⁵	14 ³⁰	16 ²⁵	21 ²³					
Jabłonowo	1 ⁰⁰	7 ⁴⁶	14 ⁴⁰	17 ⁵⁸						

Odjazd Toruń-Mokre

Unistaw	15 ⁰⁵		Lubicz	5 ¹⁵	13 ⁵⁵		Czarnowo	15 ³⁰
----------------	------------------	--	---------------	-----------------	------------------	--	-----------------	------------------

Przyjazd Toruń dworzec główny

Warszawa	2 ¹⁵	4 ³⁹	6 ²⁰	7 ³⁶	14 ⁰⁷	14 ⁵⁶	17 ²⁰	21 ⁰⁰	22 ³⁶	
Poznań	0 ⁴⁴	2 ²⁰	7 ¹⁷	10 ⁴³	14 ⁰⁸	19 ⁰⁸				
Bydgoszcz	2 ²⁰	5 ⁰⁸	7 ³⁶	9 ²⁸	10 ⁴⁹	13 ²⁸	14 ¹²	16 ⁵⁴	20 ³¹	23 ⁵⁸
Grudziądz	0 ⁵⁷	7 ³²	13 ³¹	18 ²⁷	20 ¹⁹					
Jabłonowo	2 ⁰²	7 ⁴²	11 ²⁴	17 ⁰¹						

Przyjazd Toruń-Mokre

Unistaw	7 ²¹		Lubicz	7 ²¹	16 ³²		Czarnowo	7 ³⁵
----------------	-----------------	--	---------------	-----------------	------------------	--	-----------------	-----------------

Zakład ślusarski

Podgórz

LEON ROTA

Główna 49

Przyjmuje do reparacji wszelkie motory i rowery,
wszystkie prace w zakres ślusarstwa wchodzące.

F. TYLMAN

PODGÓRZ

ulica Główna 36 :-: Telefon 580

**Handel ziemiołódów
artykułów kolonialnych**

SPECJALNOŚĆ:

ZIEMIANKI.

**Skład żelaza
broni amunicji**

właśc. **LEON CZEMPISZ** Podgórz

Konto czekowe: P. K. O. Poznań № 201 456.

Najtańsze źródło zakupu artykułów żelaznych.
Magazyn sprzętów domowych i kuchennych.

Narzędzia i artykuły budowlane.

Specjalny skład broni i amunicji

Naboje do polowania własn. wyrobu, wszelkie
przybory myśliwskie po cenach konkurencyjnych.

Winnica Leona i Bernarda Szymańskich

Winnica Leona i Bernarda Szymańskich

Instytut Różańcowy na Rybakach i ks. Franciszek Nowakowski

**Dom rodzinny
przy
ul. Kazimierza
Pułaskiego
ob. Poznańska**

Barbarka

Barbarka

Warszawa 23. kwietnia 1940.

Rochana Pani!

Jak wiadomo, lepszego jutra przyszła paczka i skrzynka. Kujemy bardzo za nią. Ale jest nam także żal że Pani w obecnych ciężkich czasach poszybła się dwogocem. mych rzeczy. I kartkę ostateczną i również za nią skrzynki. Kujemy serdecznie.

Chamy nadzieję że Lenio dostanie się do dobrej rodziny i że nie będzie mu tak ciężko. Pan Bóg dusza nad nim. A co do p. Leona to jesteśmy pewni że pierwszego pięknego poranku zjawi się on z powrotem. Boże nam że jakoś Pani daje sobie rady i że będzie Pani w sielbie i że daie ci się zdrowie co jest przecież wielkiem szczęściem.

Jak tylko wiosna i słońce, to nam zaraz tęskno do ogrodu. My pp. Polr. istotnie się wypróżdaili i ostatek oraz któryś z sianadów wziął w opiekę ogrodu i gdzieś buduje coś. - O p. Towar. niemy tylko że jest w Strodze u nas nie był. 2. Niejaka praca w murstwie. - balonowi - inż. Jani k. Kutniczo L. Sumat. - grupa 15. bu. a pochowano go w sobotę. Wyjazd niedł. 16. bu.

Barbarka

Uroczystość pod pomnikiem Bajończyków w Neuville-Saint-Vaast 1938

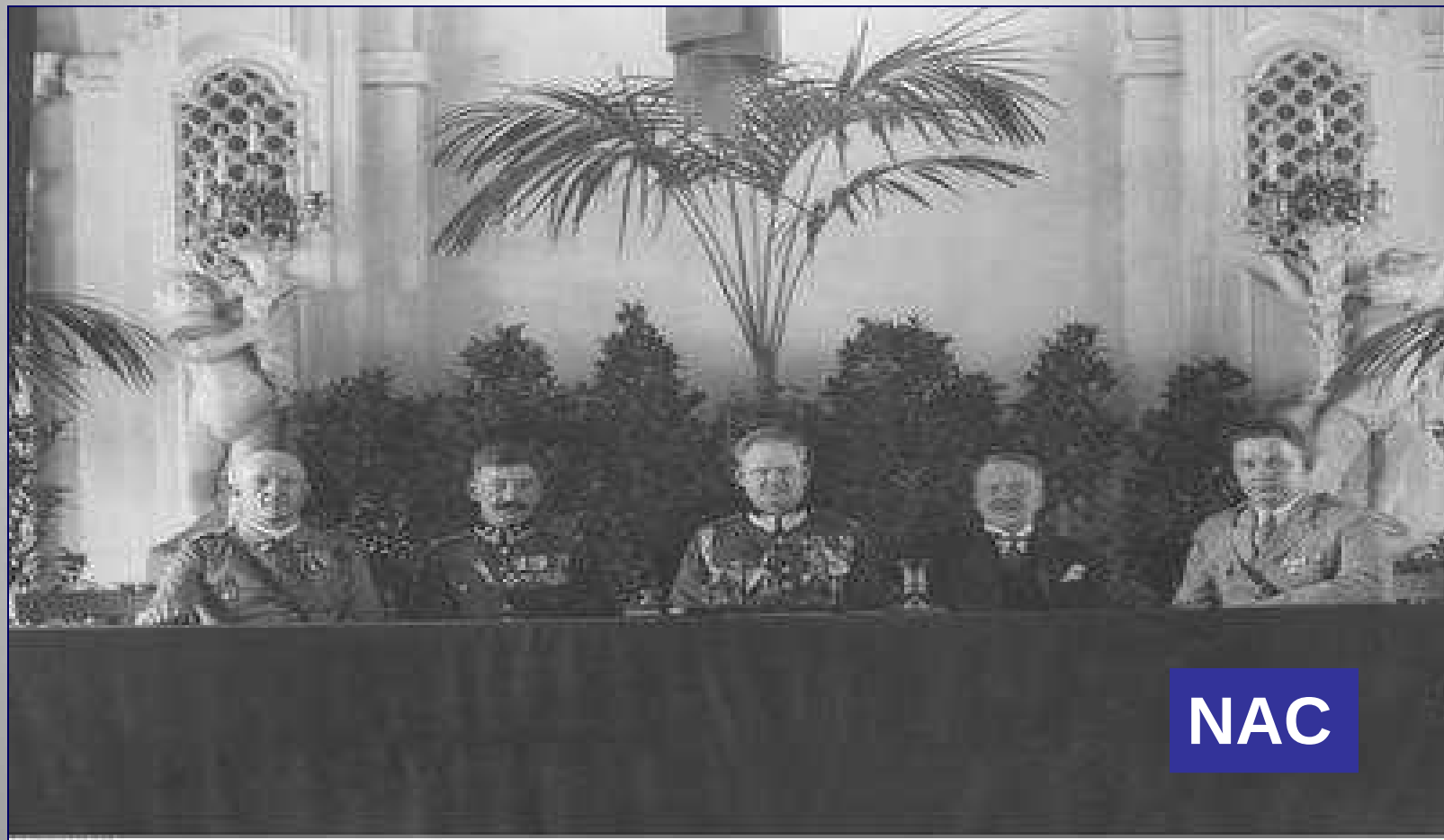

PAMIĘĆ

**Tablica pamiątkowa we Francji
ku czci poległych Bajończyków
Mężczyzna stojący przy tablicy
pamiątkowej, w maju 1932**

Zjazd walny członków Stowarzyszenia Weteranów
byłej Armii Polskiej we Francji. Od lewej: por. 43 pułku piechoty
Legionu Bajończyków W. Skarzyński, płk Abczyński, gen. w stanie
spoczynku Leon Pachucki, NN i przedstawiciel weteranów byłej Armii
Polskiej we Francji Wacław Rzewski /1925 – 1939/

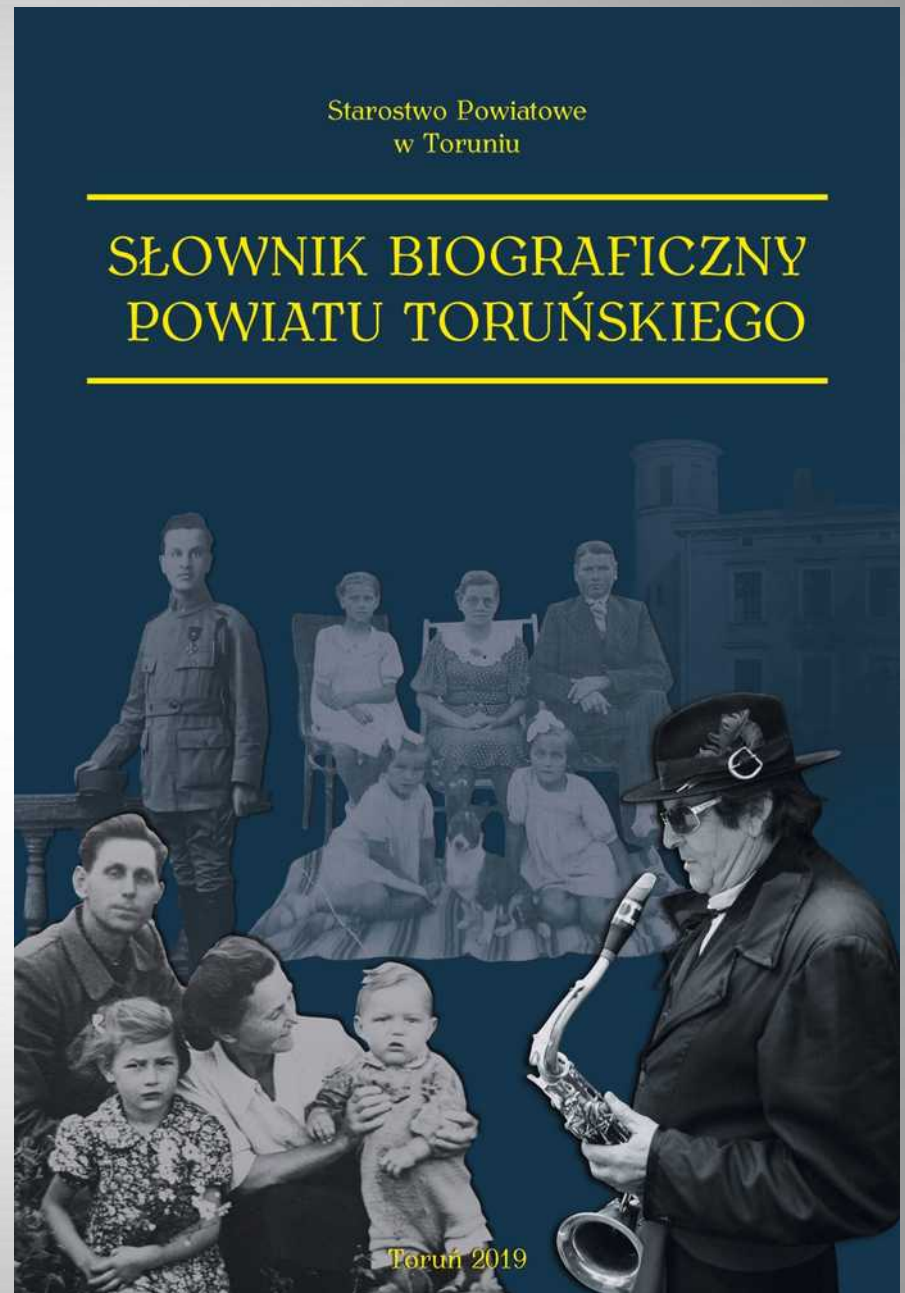

NAC

Wydawca

Starostwo Powiatowe w Toruniu

25 XI 2019

**4 tom
Słownika
Biograficznego
Powiatu
Toruńskiego**

Starosta Toruński
Marek Olszewski
i Przewodniczący Rady Powiatu Toruńskiego
Paweł Polikowski

serdecznie zapraszają na promocję czwartego tomu
SŁOWNIKA BIOGRAFICZNEGO POWIATU TORUŃSKIEGO

która odbędzie się
w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu
25 listopada 2019 r. o godz. 17:00.

**pod red. naukową
Macieja Krotofila
i Waldemara
Rozynkowskiego**

PROMOCJA

4. tom „Słownika biograficznego powiatu toruńskiego” ma charakter okolicznościowy.

Zgromadzono w nim biogramy mieszkańców powiatu toruńskiego, którzy czynnie włączyli się w odzyskanie niepodległości Polski, m.in.: Adama Czarlińskiego (1870-1956), działacza społecznego, pierwszego starosty toruńskiego w odrodzonej Polsce; bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego (1913-1945), harcerza, kapłana, męczennika; Michała Kokota (1944-2014) regionalisty, artysty fotografa, malarza, poety, muzyka – jednoznacznie wypowiadającego się artystycznie (i nie tylko!) za „Solidarnością” (m.in. dyptyk „Internowanie – niewola” z 1982 r., który mógł być eksponowany dopiero po 1989 r.); Leona Litkowskiego (1900-1982), uczestnika starcia z Grenzschutzem w 1919 r., powstańca wielkopolskiego, kupca chełmińskiego i Leona Szymańskiego (1892-1939), współtwórcy i żołnierza polskiego Legionu Bajończyków we Francji, żołnierza Błękitnej Armii Józefa Hallera.

Publikacja pod redakcją Macieja Krotofila i Waldemara Rozynkowskiego stanowi kontynuację trzech poprzednich tomów opublikowanych w latach 2010-2017. Ich wydawcą jest Starostwo Powiatowe w Toruniu.

Promocję Słownika, która odbędzie się 25 listopada w Książnicy Kopernikańskiej (ul. Słowackiego 8), uświetni występ nauczycieli ze Szkoły Muzycznej I stopnia w Chełmży. Początek o godz. 17. Wstęp jest bezpłatny.

Organizatorzy wydarzenia: Starostwo Powiatowe w Toruniu, Książnica Kopernikańska

SŁOWNIK BIOGRAFICZNY POWIATU TORUŃSKIEGO

**KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA
UL. SŁOWACKIEGO 8**

25 LISTOPADA 2019. GODZ. 17:00

ORGANIZATORZY: STAROSTWO POWIATOWE W TORUNIU, KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA

Rodzina Leona Szymańskiego 25 XI 2019, m.in. córka Aleksandra, syn Bernard, wnuczka Iwona i wnuk Przemysław

Wystawa w Książnicy Kopernikańskiej

II-IV 2020

ZE ŚWIATA CZTERECH STRON

100. LECIE UTWORZENIA ARMII BŁĘKITNEJ GEN. J. HALLERA

Leon Szymański - Bajończyk i Hallerczyk z Podgórze i Torunia

27 LUTEGO - 31 MARCA 2020 / KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA
WSTĘP BEZPŁATNY

Organizatorzy: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia,
Książnica Kopernikańska w Toruniu

ZE ŚWIATA CZTERECH STRON

100. LECIE UTWORZENIA ARMII BŁĘKITNEJ GEN. J. HALLERA

Leon Szymański - Bajończyk i Hallerczyk z Podgórze i Torunia

27 LUTEGO - 31 MARCA 2020 / KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA
WSTĘP BEZPŁATNY

Organizatorzy: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia,
Książnica Kopernikańska w Toruniu

LEON SZYMAŃSKI

Bajończyk i Hallerczyk z Podgórze i Torunia

27 LUTEGO 2020, GODZ. 18.00 / KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA

WSTĘP BEZPŁATNY

Spotkanie z cyklu Wieczór Toruński. Organizatorzy: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia, Książnica Kopernikańska w Toruniu

Książnica Kopernikańska zaprasza na kolejne spotkanie z okazji 100. rocznicy powrotu Torunia do wolnej Polski. W czwartek, 27 lutego, opowiemy o trudnej drodze do ojczyzny żołnierzy Błękitnej Armii (wystawa planszowa) oraz Leona Szymańskiego, współtwórcy i żołnierza polskiego Legionu Bajończyków we Francji a także Błękitnej Armii Józefa Hallera. Postać zanego mieszkańca Podgórze i Torunia, właściciela firmy ogrodniczej, bibliotekarza i społecznika, który zginął (jak i inni toruńscy i pomorscy patrioci) na Barbarce, wspomnimy podczas prelekcji z cyklu "Wieczory Toruńskie". Początek spotkania, które odbędzie się w siedzibie Książnicy Kopernikańskiej przy ul. Słowackiego 8, o godz. 18. Wstęp jest bezpłatny.

Wieczorowi towarzyszą dwie wystawy – planszowa przygotowana przez Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy: *Ze świata czterech stron 100-lecie utworzenia Armii Błękitnej gen. J. Hallera* oraz ekspozycja oryginalnych pamiątek po Leonie Szymańskich z archiwum rodzinnego Bernarda Szymańskiego z Torunia-Podgórze. Obie wystawy potrwają do 31 marca 2020 r.

Błękitna Armia została powołana 4 czerwca 1917 r. dekretem prezydenta Francji Raymonda Poincarégo.

Służyli w niej Polacy w różnym wieku, wywodzący się z różnych klas społecznych, wśród nich doświadczeni weterani z Legii Cudzoziemskiej, tzw. Rueilczycy, i Bajończycy, m.in. Leon Szymański, bohater spod Arras.

Ochotnicy przybywali z Europy, z Ameryki, Brazylii i Argentyny, a nawet z Chin i Australii. Jeden z obozów szkoleniowych – *Tadeusz Kościuszko* – zlokalizowany był na granicy Kanady i USA, w miejscowości Niagara-on-the-Lake. To tam przeszkolenie otrzymał pochodzący ze Stanów Zjednoczonych Franciszek Żenkiewicz, wnuk współwłaściciela majątków litewskich w Posuszwiu i Szawkotach.

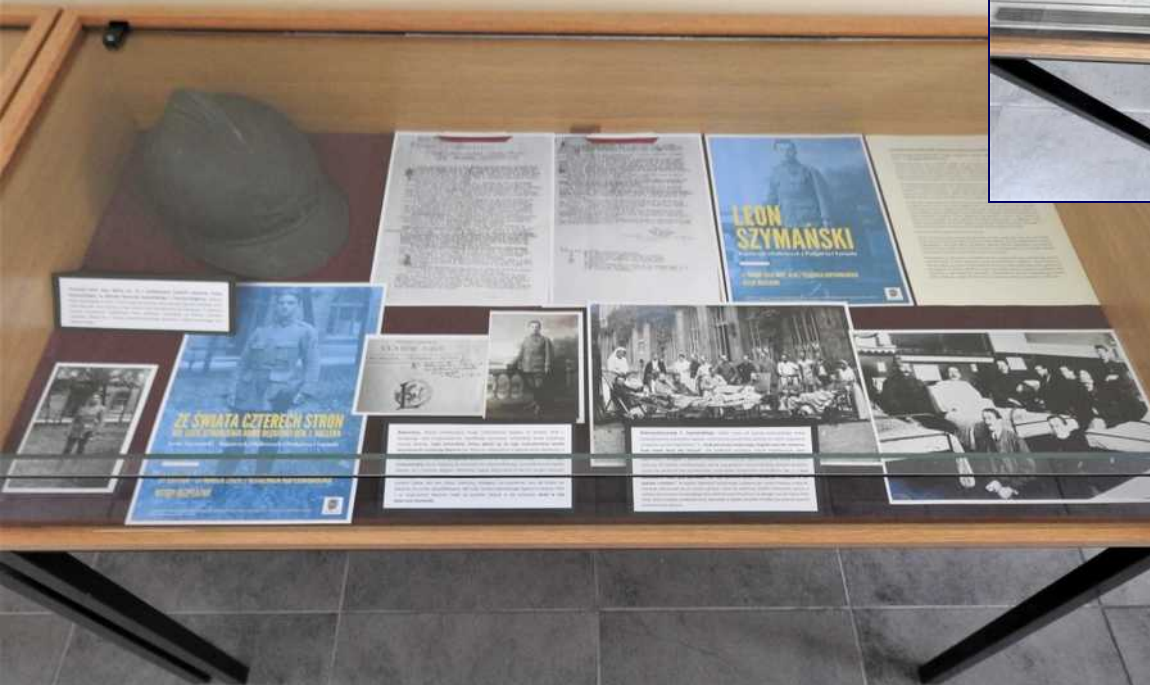
Organizatorzy prelekcji: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia, Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska w Toruniu.

WIECZÓR TORUŃSKI 27 II 2020

Przygotowania do Wieczoru Toruńskiego, Pan Bernard Szymański w Książnicy Kopernikańskiej

wystawa

Francuski hełm typu Adrian wz. 15 z emblematem artylerii;
stalowy hełm, opracowany w 1915 przez wojskową komisję,
płk. Louisa Adriana, w tym samym roku wprowadzony do
uzbrojenia. Wzorowany na kaskach paryskich strażaków.

wystawa

WIECZÓR
TORUŃSKI
27 II 2020

LEON SZYMAŃSKI

Bajończyk i Hallerczyk z Podgórze i Torunia

27 LUTEGO 2020, GODZ. 18.00 / KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA

WSTĘP BEZPŁATNY

Spotkanie z cyklu Wieczór Toruński. Organizatorzy: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia, Książnica Kopernikańska w Toruniu

LEON SZYMAŃSKI

Bajończyk i Hallerczyk z Podgórze i Torunia

27 LUTEGO 2020, GODZ. 18.00 / KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA

WSTĘP BEZPŁATNY

Spotkanie z cyklu Wieczór Toruński. Organizatorzy: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia, Książnica Kopernikańska w Toruniu

LEON SZYMAŃSKI

Bajończyk i Hallerczyk z Podgórze i Torunia

27 LUTEGO 2020, GODZ. 18.00 / KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA

WSTĘP BEZPŁATNY

Spotkanie z cyklu Wieczór Toruński. Organizatorzy: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia, Książnica Kopernikańska w Toruniu

Książnica Kopernikańska zaprasza na kolejne spotkanie z okazji 100. rocznicy powrotu Torunia do wolnej Polski. W czwartek, 27 lutego, opowiemy o trudnej drodze do ojczyzny żołnierzy Błękitnej Armii (wystawa planszowa) oraz Leona Szymańskiego, współtwórcy i żołnierza polskiego Legionu Bajończyków we Francji a także Błękitnej Armii Józefa Hallera. Postać zanego mieszkańca Podgórze i Torunia, właściciela firmy ogrodniczej, bibliotekarza i społecznika, który zginął (jak i inni toruńscy i pomorscy patrioci) na Barbarce, wspomnimy podczas prelekcji z cyklu "Wieczory Toruńskie". Początek spotkania, które odbędzie się w siedzibie Książnicy Kopernikańskiej przy ul. Słowackiego 8, o godz. 18. Wstęp jest bezpłatny.

Wieczorowi towarzyszą dwie wystawy – planszowa przygotowana przez Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy: *Ze świata czterech stron 100-lecie utworzenia Armii Błękitnej gen. J. Hallera* oraz ekspozycja oryginalnych pamiątek po Leonie Szymańskich z archiwum rodzinnego Bernarda Szymańskiego z Torunia-Podgórze. Obie wystawy potrwają do 31 marca 2020 r.

Błękitna Armia została powołana 4 czerwca 1917 r. dekretem prezydenta Francji Raymonda Poincarégo.

Służyli w niej Polacy w różnym wieku, wywodzący się z różnych klas społecznych, wśród nich doświadczeni weterani z Legii Cudzoziemskiej, tzw. Rueilczycy, i Bajończycy, m.in. Leon Szymański, bohater spod Arras.

Ochotnicy przybywali z Europy, z Ameryki, Brazylii i Argentyny, a nawet z Chin i Australii. Jeden z obozów szkoleniowych – *Tadeusz Kościuszko* – zlokalizowany był na granicy Kanady i USA, w miejscowości Niagara-on-the-Lake. To tam przeszkolenie otrzymał pochodzący ze Stanów Zjednoczonych Franciszek Żenkiewicz, wnuk współwłaściciela majątków litewskich w Posuszwiu i Szawkotach.

Organizatorzy prelekcji: Muzeum Artylerii w Toruniu, Oddział Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Towarzystwo Miłośników Torunia, Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska w Toruniu.

www.ksiaznica.torun.pl

www.facebook.com/ksiaznicakopernikanska

**Rodzina
Leona
Szymańskiego
i organizatorzy
wieczoru**

**Córka i syn
Leona
Szymańskiego
przy portrecie
ojca**

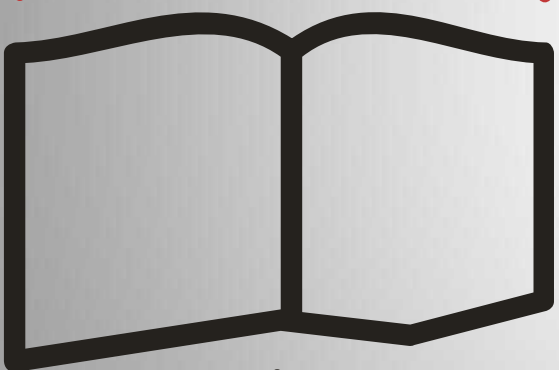
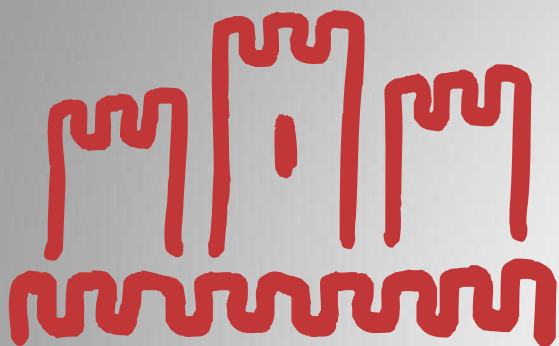

❖ 27 II 2020
Wieczór Toruński
w Książnicy
Kopernikańskiej,
w pierwszym
rzędzie wnuk
L. Szymańskiego
z rodziną

**PODZIĘKOWANIA
dla syna
L. Szymańskiego**

K S I A Ź N I C A
K O P E R N I K A Ń S K A

T O R U Ń

W prezentacji wykorzystałam materiały ze
zbiorów prywatnych

Iwony Kosińskiej
Aleksandy Szymańskiej,
Bernarda Szymańskiego,
Mariusza Thomasa,
Lesława Welkera

Instytucji

Izby Pamięci im. Dra Tadeusza
Zakrzewskiego w Toruniu
Muzeum Wojsk Lądowych
w Bydgoszczy, wystawy *Ze świata
czterech stron*
Narodowego Archiwum Cyfrowego

oraz

Zbiorów Książnicy Kopernikańskiej
i kolekcji własnej.

Dr Katarzyna Tomkowiak

**Wojewódzka Biblioteka Publiczna
– Książnica Kopernikańska w Toruniu**

<http://www.ksiaznica.torun.pl/>

87-100 Toruń, ul. Słowackiego 8,

e-mail: k.tomkowiak@ksiaznica.torun.pl